

Groningen Oost - Rinze Ijbema

De vraag of God eerlijk is, is een vraag die veel verschillende kleuren heeft, een vraag die veel verschillende niveaus heeft. Geconfronteerd met een overlijden, nog onverwacht, veel te vroeg, kan deze vraag heel diep gaan. Wanneer alles in ons zegt dat dit niet is zoals het zijn moet, dan hebben we meer tijd nodig dan een uurtje op een zondagmorgen om God en onszelf terug te vinden. Als we vanmorgen wel nadenken over de eerlijkheid van God, dan gaat het om te beginnen over die eerlijkheid van God in hoe Hij met ons omgaat, op ons reageert, wanneer Hij in rekening brengt wat wij doen en wie wij zijn. God reageert eerlijk op ons – en we geloven dat Hij dat doet omdat Hij eerlijk is.

[1] God is eerlijk. Als we vanmorgen gaan luisteren naar wat de bijbel zegt over hoe God omgaat met wat wij doen, dan willen we als eerste zeggen: God is eerlijk. We gaan niet doen alsof dat een vraag is. We gaan niet doen alsof jij of ik, mensen van vandaag misschien wel gelijk hebben met onze vragen over hoe God met ons gedrag omgaat. Misschien hebben we zelf als mensen van vandaag die vragen ook wel eens. Waarom sommige mensen vierkante zondaars zijn – en het ze toch zo goed gaat. Waarom jij, oké, waarom een ander altijd zo mooi geleefd heeft – en toch klap na klap te verwerken krijgt. Ik ontken die vragen niet. Ik zeg ook niet dat je ze niet mag stellen. Tenslotte stelt de bijbel zelf die vragen. Bij voorbeeld in die ene Psalm, Psalm 73, die we net zongen na de bijbellezing. Maar we gaan vanmiddag luisteren naar wat de bijbel zegt over hoe God omgaat met wat wij doen. En de bijbel zegt duidelijk dat God eerlijk is.

[2] In Romeinen 2 brengt Paulus Gods eerlijkheid zo onder woorden: 'God maakt geen onderscheid.' Dat is denk ik een van huis uit Hebreeuwse uitdrukking die het bijna gebracht heeft tot standaard Nederlands: er is geen aanzien des persoons bij God. En het betekent gewoon dat God niet discrimineert. In de context van Romeinen 2 gaat het over discriminatie van Joden of eerder dan van niet-Joden. God blijkt geen Zionist te zijn en net zo min een antisemiet. God blijkt zijn eigen normen en waarden te handhaven, zonder dat Hij die aanpast aan wie Hij op dat moment bekijkt. God gaat daar heel ver in. Je kunt honderd keer van een volbloed Joodse familie afstammen en dus helemaal ondergedompeld zijn in het leven met de HEER, als jij je broer verwenst als leeghoofd, neemt God je dat kwalijk. Net zo als dat je honderd keer helemaal heidens kunt zijn, als jij je naaste een beker koud water gunt, dan noteert God dat, objectief. God kijkt dan niet naar wie het doet. God kijkt naar wat je doet.

[3] Als je de Bijbel erop nakijkt, kom je tot de ontdekking, dat deze uitspraak geen toevalstreffer in Romeinen 2 is. Deze uitspraak is een bijbelse grondlijn. Handelingen 10: 'Nu begrijp ik pas goed dat God geen onderscheid maakt tussen mensen' (tussen Joden en Romeinen). Galaten 2: 'God slaat geen acht op het aanzien van een mens' (tussen Paulus en de andere apostelen). Efeziërs 6: 'Hij maakt geen onderscheid' (tussen directeuren en productiemedewerkers). Als God zo is, is het niet verbazend dat jij als gelovige ook zo hoort te zijn. Jakobus: 'Het geloof in Jezus Christus staat niet toe dat u mensen op hun uiterlijk beoordeelt.' En mocht je denken dat het iets van de laatste tijd is, dan vergis je je. 2 Kronieken: 'De HEER, onze God, duldt geen onrecht, partijdigheid of corruptie.' Je kunt misschien vanuit de praktijk je soms afvragen hoe God te werk gaat. Maar je kunt vanuit de bijbel heel duidelijk niet beginnen met een vraagteken te plaatsen bij Gods eerlijkheid. God is eerlijk.

2. **[4]** Maar kun je niet wat positiever spreken over wat wij als mensen allemaal klaarmaken? Het gaat over hoe God omgaat met wat wij doen. Akkoord, maar valt het niet een beetje mee met wat wij doen? Het is duidelijk dat de Heidelbergse Catechismus in Zondag 24 errug negatief is over onze prestaties. De Catechismus zegt, dat 'zelfs onze beste werken in dit leven allemaal onvolmaakt en met zonde bevlekt zijn.' En als het concreet gaat over hoe God omgaat met wat wij doen, hoe Hij ons beloont: 'Deze beloning wordt niet uit verdienste, maar uit genade gegeven.' Dan blijft er natuurlijk niet veel over, om trots op te zijn. Ik stel me voor dat je een ervaren gelovige bent, en dat je hier al heel wat preken over gehoord hebt. Ik stel me voor dat deze benadering ook helemaal geïntegreerd is in je geloofsleven. Je weet dat je een zondaar bent. Dan wil ik je dit vragen: **[5]** noem me dan eens zeven zonden die je de afgelopen week gedaan hebt? Je belijdt dat je een zondaar bent. Maar kun je het ook bewijzen? En als je dat nou niet kunt bewijzen, moet je dan niet constateren dat het wel een beetje meevalt?

Moet je niet een beetje positiever zijn over wat wij als mensen allemaal klaarmaken? Ik stel me voor dat je een niet-kerkelijk iemand bent. Volgens mij vinden die zwarte tonen van de Catechismus niet echt weerklank in je hart. Ik denk dat je mij dan als gereformeerde gelovige wel stof tot nadenken geeft. Ik denk dat zulke vragen vanuit een niet-kerkelijke wereld ons als kerk stof tot nadenken geven. Iemand vraagt je: 'Waarom geloof jij eigenlijk?' Jij antwoordt: 'Omdat de Here Jezus met zijn offer voor mijn zonden betaald heeft.' En prompt haakt die iemand af. Het landt niet, het idee dat je zondig bent. **[6]** Het past niet in zijn wereldbeeld. Dan kan het honderd keer in de Heidelbergse Catechismus staan, je spreekt een taal die niet begrepen wordt. En als je eerlijk bent, een taal die je zelf ook niet komt aanwaaien.

Als we toch eerlijk zijn: moeten we niet een stap verder gaan en erkennen dat de bijbel zelf genuanceerder spreekt over wat mensen allemaal klaarmaken? Over hoe God omgaat met wat wij doen? Je hebt het zelf meegelezen in Romeinen 2. **[7]** 'God beloont ieder mens naar zijn daden. Aan wie het goede doet en daarin volhardt, aan wie glorie, eer en onsterfelijkheid zoekt, schenkt hij het eeuwige leven. Maar wie handelt uit geldingsdrang, de waarheid niet eerbiedigt en zich laat leiden door onrecht, straft hij met zijn toorn en woede.' Dan kan het dus, eerlijk is eerlijk, twee kanten op. Ja, er zijn zondaars, maar tegelijk, ja, er is ook sprake van beloning. En sluit dat niet beter aan bij de wereld waarin je leeft? Je eigen ervaring: soms gaat het grof mis, maar soms gaat het best wel lekker. De ervaring van niet kerkmensen: soms heb je een hekel aan jezelf, maar net zo vaak ben je aan het eind van de dag toch niet ontevreden. De ellende valt wel mee. Als God eerlijk is, dan valt zijn oordeel over ons nog niet zo negatief uit. Toch?

3. **[8]** Romeinen 2 valt niet mee. Ik zal je eerlijk zeggen, dat de reden voor mij om deze tekst te kiezen inderdaad was, dat die eerst een best wel positieve indruk maakt. 'Iedereen die het goede doet wacht glorie, eer en vrede, de Joden in de eerste plaats, maar ook de andere volken.' Is dat niet precies de gedachtegang, waar de Catechismus tegen protesteert? Goede werken van mensen worden gezien en gehonoreerd door God. Maar als je Romeinen 2 leest binnen de hele Brief aan de Romeinen, dan valt Romeinen 2 niet mee. Paulus zelf heeft eerst duidelijk gemaakt dat je aan niet-Joden, aan heidenen, juist kunt zien hoe het tegenvalt, als God mensen aan hun lot overlaat. Dan gaat het van kwaad tot erger. En dan komt dat eerste stukje van Romeinen 2, dat we lazen. Dan zegt Paulus inderdaad, dat God eerlijk is. Maar dan is zijn conclusie, even verderop, dat God eerlijk is eerlijk niet allen niet-Joden, maar ook de Joden zelf zal moeten straffen. **[9]** Namelijk wanneer, nee, omdat zij met al hun wetskennis evengoed fout doen. Dat valt echt niet mee.

Paulus wil zelfs een bepaald misverstand hieromtrent uit de weg halen. Dit misverstand: dat je denkt dat het wel meevalt met wat mensen klaarmaken, omdat als God het er niet mee eens zou zijn, Hij wel harder zou straffen. Begrijp je? In heel veel levens ervaren heel veel mensen een redelijke voorspoed. Zo hard grijpt God niet acuut in. Dus kun je concluderen: God is eerlijk, de druk van zijn oordeel in ons leven valt nog wel mee, dus vallen de misdaden nog wel mee. Stelling: als ellende en misdaad bij mensen naar Gods oordeel in evenwicht zijn, is er niet bij iedereen zo veel aan de hand met onze misdaden. Vergis je niet, zegt Paulus. Als God de straf uitstelt, betekent dat niet automatisch dat je misdaad meevalt. Het betekent alleen dat God geweldig geduldig is. **[10]** Hij houdt uit alle macht het oordeel tegen, om jou te verleiden je te bekeren. Je krijgt de tijd om op je

knieën te gaan voor Hem. Wees dan niet zo dom om trots rond te blijven lopen, ‘omdat God toch niets doet.’ Want hoe langer God geduld heeft, hoe meer ellende je je dan op de hals haalt. Geen misverstand.

Romeinen 2 valt niet mee. Ja, Paulus spreekt in dit stukje opmerkelijk vrijuit over Gods eerlijke beloning van wie het goede doen. Maar ik denk dat hij bij nader inzien zelfs in zijn manier van formuleren niet Gods eerlijkheid, maar wel onze positieve inbreng relativeert. De indirecte manier waarop hij formuleert in vers 7 is mijns inziens bewust gekozen. Hij heeft het niet over mensen, die simpelweg goeddoen en glorieus en eervol en onsterfelijk leven. Hij heeft het over mensen, die volharden in het goede, die daar steeds weer uit willen komen, die glorie en eer - *zoeken*. Heiligen zijn mensen die op zoek zijn. **[11]** Ja, God zal heerlijkheid, eer en vrede laten komen over iedereen, Jood of Griek, die het goede werkt. Want God is eerlijk. Maar het oordeel zal vallen in de toekomst. En als Paulus nu om zich heen kijkt, ziet hij concreet mensen die zichzelf op de troon zetten, de waarheid van God negeren, oneerlijk zijn.

4. Waar zijn we nu? God is eerlijk. Hoe Hij met ons omgaat zal in overeenstemming zijn met hoe wij met Hem zijn; en ons kompas staat niet automatisch in de richting van God. Alleen: God kiest ervoor om het oordeel uit te stellen. Des te beter voor ons, omdat je nu dus de tijd hebt om tot inkeer te komen. Maar met als nadeel: je kunt je gemakkelijk vergissen in de maat van je misdaden. ‘Het valt wel mee.’ Hoe kom je vandaag zo ver, dat je met de Catechismus belijdt: het valt niet mee? **[12]** Hoe kun je aan iemand die niets van geloven weet duidelijk maken dat jij het ook niet altijd direct ziet of ervaart, maar dat je erkent dat als God eerlijk omgaat met wat wij doen, ja, wat wij doen is tegenover Hem fout en straf zou terecht zijn. Hoe maken we dat duidelijk aan onszelf?

Ik denk dat je dan als het ware onze tekorten moet vermenigvuldigen met de factor Christus. En misschien wel in het kwadraat. Ik bedoel daar dit mee: je ellende valt mogelijk wel mee, dus/en je houding tegenover God valt naar jouw idee ook wel mee – totdat je je realiseert dat Jezus Christus voor jou aan het kruis gespijkerd is. **[13]** Jouw afstand tot God was zo groot, dat er zijn doodstraf op staat. Jouw ellende is zo groot als de ellende van Christus op aarde geweest is. Pas wanneer je die factor in rekening brengt, ontdek je hoe erg het is. Helemaal wanneer je ook nog een keer rekening houdt met wie Jezus in feite was. Niet maar een mens die wat ellende als straf op de misdaad van een ander overneemt. Hij is het duurste wat God had, Gods hart, Gods liefde. God gaat eerlijk om met wat wij doen. Als die eerlijkheid als consequentie heeft de ellende die Jezus Christus heeft doorstaan, dan staat het er heel erg slecht voor met wat wij doen.

En dat is ook precies de boodschap van Paulus in de Brief aan de Romeinen. Paulus kijkt om zich heen, en ziet hoe een cultuur zonder God zichzelf doodloopt in decadentie. Paulus luistert naar de kritiek van de Joden in zijn dagen op die cultuur, maar hij ziet haarscherp hoe ook hoogstaande Joden het niet redden, qua omgang met God. God zij dank mag hij de wereld en de Joden het evangelie van Jezus Christus meegeven. Geven, in alle betekenissen van het woord. Als je Romeinen 2 los leest, dan kun je denken: valt dat even mee met ons! Als je Romeinen 2 in z'n context leest, ontdek je: het valt niet mee. Als je de Brief aan de Romeinen als geheel leest, dan weet je: het valt om Christus' wil niet mee. **[14]** En als je de Heidelbergse Catechismus als geheel leest, dan ontdek je datzelfde: het valt om Christus' wil niet mee. Trots smelt voor Golgotha. Alleen knielen kan. En dat is dan Zondag 24. Christus wordt daar niet met name genoemd. Maar zijn offer is het fundament van heel deze belijdenis. Dus: trots smelt voor Golgotha. Alleen knielen kan.

5. En dan nu het wonder: het offer van Jezus Christus verteert jouw fouten en tekorten. **[15]** In rook opgegaan. En waar de fouten verdwenen zijn, gaat God jou eerlijk is eerlijk geen straf geven. Om het offer van Christus komt er een eind aan jouw ellende. Denk erom: dit is geen spel. Je zult in dit leven nog ellende tegenkomen en je afvragen: hoelang nog? Je zult in je leven nog je eigen misdaden tegenkomen en je afvragen: waarom nog? Daar is maar een antwoord op: omdat God nog geduld heeft met jou en met zoveel anderen. Hij heeft geduld met je, om je te leren belijden: ik geloof dat God eerlijk is. Ik geloof om Christus' wil dat mijn tekorten groot zijn, maar dat Hij mijn ellende wegneemt en weg zal nemen. Ik geloof dat de wereld er in Gods ogen zó uit ziet – ook al zie ik het niet altijd met mijn eigen ogen. Ik geloof dat Jezus Christus het verschil maakt.

En dan nu het wonder: het leven van Jezus Christus stempelt jouw leven. **[16]** Dit is de bonusregeling voor ieder die gelooft - en het typeert God. Niet alleen staat je leven niet meer onder water, maar hij gunt je graag een positief saldo. Kijk, als de Catechismus zegt: 'Maar hebben onze goede werken dan geen verdienste? God wil ze toch in dit en in het toekomstige leven belonen? – Deze beloning wordt niet uit verdienste, maar uit genade gegeven,' dan kun je daar misverstanden over krijgen. Want als het goede werken zijn, dan is de beloning geen genade en als de beloning genade is, dan zijn de werken niet goed. De Catechismus spreekt er natuurlijk zo over, omdat het de werken van Christus in je zijn, die God beloont. De goede werken zelf zijn genade en daarom de beloning ook. Christus' leven stempelt jouw leven.

Als nu je reactie is: 'Als ik dus iets goed doe, heb ik het weer niet gedaan, maar Jezus Christus,' dan heb je het niet begrepen. Jezus Christus is zo goed om zich door zijn Geest in jouw bestaan te nestelen. Jezus Christus is zo goed om door zijn Geest iets moois te maken van je leven. Als je daar ontevreden met je armen over elkaar naar gaat staan kijken, dan heeft de duivel je te pakken. Wees liever blij. En ook wanneer nu je reactie is: 'Als ik toch niets verdienen kan, laat dan maar zitten,' ook dan heb je het niet begrepen. Christus sluit jouw leven aan op de energie van zijn Geest. Dan kom je toch in beweging? God is eerlijk. Om Christus' wil is zijn eerlijkheid goed voor jou. Wees eerlijk, daar word je beter van. Niets kan je scheiden van deze God.

Amen.